

POSTANOWIENIE

Dnia 27 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania A.S. i Z.S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu

o ubezpieczenie społeczne,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 27 maja 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 23 listopada 2023 r., sygn. akt III AUa 667/22,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

II. zasądza od A.S. i Z.S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu kwotę po 240,00 (dwieście czterdzieści) złotych, wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c. - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

DS

UZASADNIENIE

Decyzją z 19 grudnia 2019 r. (nr [...] /2019), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu stwierdził, że Z.S. jako pracownik u płatnika składek A.S. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od 1 sierpnia 2019 r. W uzasadnieniu decyzji organ

wskazał, że pomiędzy odwołującymi nie doszło do nawiązania stosunku pracy. Stosunek ubezpieczeniowy jest natomiast następczy wobec stosunku pracy i powstaje tylko wówczas, gdy stosunek pracy jest realizowany.

Sąd Okręgowy w Opolu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 14 lutego 2022 r. (sygn. akt V U 276/20), wydanym w sprawie A.S. i Z.S., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Opolu, o ubezpieczenie społeczne: oddalił odwołanie oraz zasądził od skarżących A.S. i Z.S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu, kwoty po 90 zł od każdego z nich, wraz z odsetkami ustawowymi, liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu wywiedli odwołujący, skutkiem czego Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 23 listopada 2023 r. (sygn. akt III AUa 667/22): oddalił apelację oraz zasądził od skarżących A.S. i Z.S., na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu, kwoty po 240 zł z ustawowymi odsetkami, liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu wywiedli odwołujący, zaskarżając judykat w całości, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

1. naruszenie art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że z powodu pozornej umowy o pracę skarżący (Z.S.) nie podlega ubezpieczeniom społecznym oraz że skarżący nie posiadali realnego, ekonomicznie uzasadnionego zapotrzebowania do zatrudnienia skarżącego w wymiarze pracy wskazanym w umowie o pracę, podczas gdy prawidłowe zastosowanie tego przepisu powinno prowadzić przyznania skarżącemu prawa do ubezpieczenia społecznego;

2. naruszenie art. 58 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że zawarta umowa o pracę zawarta pomiędzy skarżącymi jest nieważna, pomimo, że przy prawidłowym zastosowaniu art. 58 § 1 k.c. Sąd II instancji

powinien uznać, że zawarta pomiędzy skarżącymi umowa o pracę jest ważna, a skarżący podlega ubezpieczeniu społecznemu;

3. naruszenie art. 83 § 1 k.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że umowa o pracę zawarta pomiędzy skarżącymi była pozorna, oraz przez to, że to na skarżących spoczywał ciężar udowodnienia, że zawarta pomiędzy nimi umowa o pracę nie była czynnością pozorną, podczas gdy przy prawidłowej wykładni ww. przepisów Sąd II instancji powinien uznać, że umowa o pracę zawarta pomiędzy skarżącymi nie była pozorna oraz, że to na organie rentowym spoczywał ciężar dowodowy wykazania, że stosunek prawny, w postaci umowy o pracę zawartej pomiędzy skarżącymi był pozorny, albowiem to organ rentowy wywodził skutki prawne z faktu braku ubezpieczenia społecznego, w postaci odmowy wypłaty świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Skarżący wniesli o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu oddalającego apelację skarżących od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu oraz zasądzenie od uczestnika postępowania kosztów postępowania, w tym zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnych według norm przepisanych.

Skarżący wniesli także o przyjęcie przedmiotowej skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, że jest ona oczywiście uzasadniona. Oczywista zasadność wywiedzionej skargi miała się przejawiać tym, że zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ubezpieczeniom społecznym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami, z wyłączeniem prokuratorów. Skarżący (Z.S.) był pracownikiem skarżącej, tak więc podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym. Brak jest przy tym podstaw do stosowania art. 58 § 1 k.c. 83 k.c. i do uznania, że zawarta umowa o pracę jest nieważna.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, z uwagi na brak spełnienia ustawowych przesłanek określonych przepisem art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania o jej oddalenie, jako bezzasadnej oraz w każdym przypadku zasądzenie od wnioskodawców, na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wywiedziona w niniejszym postępowaniu nie kwalifikuje się do jej przyjęcia celem rozpoznania merytorycznego.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie: (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Pełnomocnik strony skarżącej wskazał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. - w zakresie naruszenia przepisu art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 58 § 1 k.c., poprzez ich błędne zastosowanie. Wskazać w tym miejscu należy na ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego, z którego wynika, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że strona skarżąca musi wskazać, w czym (w jej ocenie) wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Strona skarżąca powinna więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05,

OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126 i z 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto, przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Takiej okoliczności strona skarżąca jednak nie wykazała.

Przypomnieć także należy, że skarga kasacyjna nie jest (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zatem zarzuty dotyczące ustalenie faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c., postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 marca 2018 r., II UK 194/17, LEX nr 2488675; 27 kwietnia 2022 r., I USK 413/21, LEX nr 3431707; J. Paszkowski (w:) T. Szanciło (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Komentarz. Art. 1–458¹⁶. Tom I. Warszawa 2023, komentarz do art. 398¹³).

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, zasadnicze znaczenie w procesie sądowej analizy, czy dany stosunek prawny jest stosunkiem pracy, prowadzącym do powstania tytułu ubezpieczenia społecznego, ma ustalenie faktyczne, czy praca wykonywana w ramach tegoż stosunku prawnego rzeczywiście ma cechy wymienione w art. 22 § 1 k.p. W tym celu bada się okoliczności i warunki, w jakich dana osoba wykonuje czynności na rzecz innego podmiotu prawa i dopiero w wyniku tego badania (poczynienia stosownych ustaleń) rozstrzyga się, czy czynności te świadczono w warunkach wskazujących na stosunek pracy. Podleganie pracowniczym ubezpieczeniom społecznym jest więc uwarunkowane nie tyle zawarciem umowy o pracę, wypłatą wynagrodzenia, przystąpieniem do ubezpieczenia, zgłoszeniem pracownika do tych ubezpieczeń i opłacaniem składek z tego tytułu, ile legitymowaniem się przez ubezpieczonego

statusem pracownika, rzeczywiście świadczącego pracę w ramach stosunku pracy. Istotne więc jest, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia, gdyż w takim przypadku wady oświadczeń woli umowy o pracę - nawet powodujące jej nieważność - nie wywołują skutków w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Umowa o pracę, która nie wiąże się z rzeczywistym jej wykonywaniem, a zgłoszenie do ubezpieczenia następuje tylko pod pozorem istnienia tytułu ubezpieczenia w postaci stosunku pracy, nie rodzi skutków w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych (tak m. in. wyroki Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2013 r., I UK 472/12, LEX nr 1356412 i z 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX nr 1391783; z 29 czerwca 2017 r., III UK 172/16, LEX nr 2383245 czy postanowienie Sądu Najwyższego z 20 listopada 2024 r., II USK 284/24, Legalis nr 3170884).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zebrany w sprawie materiał dowodowy uzasadnia stanowisko Sądu Okręgowego, że nie doszło do objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem pracowniczym, bowiem umowa o pracę nosi cechy pozorności. Pozorność czynności prawnej jest zaś okolicznością faktyczną, która podlega ustaleniu przez sądy powszechne. Ustalenie to nie podlega zaś kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie w ramach podstawy określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221; z 26 stycznia 2011 r., I UK 281/10, LEX nr 786372; z 23 stycznia 2012 r., II UK 93/11, LEX nr 1163333; z 4 kwietnia 2014 r., II CSK 405/13, LEX nr 1480316, a także z 6 grudnia 2016 r., II UK 439/15, LEX nr 2188634). Skarżący może więc kwestionować jedynie prawidłowość zastosowania art. 83 k.c., a nie jego błędną wykładnię - w ustalonych przez sąd okolicznościach faktycznych i kwalifikację tych okoliczności w kategoriach pozorności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 399/13, LEX nr 1477453; postanowienie Sądu Najwyższego z 19 listopada 2024 r., I USK 412/23, Legalis nr 3170700).

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, może - bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia, wskazujące na charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać - ustalić rzeczywisty jego charakter i istniejący tytuł

ubezpieczenia (tak wyroki Sądu Najwyższego: z 16 stycznia 2014 r., I UK 235/13, LEX nr 1444493; z 10 lipca 2014 r., II UK 454/13, LEX nr 1495840; z 13 stycznia 2016 r., III UK 53/15, LEX nr 1984624; z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z 10 maja 2017 r., I UK 184/16, LEX nr 2305920; z 21 marca 2019 r., II UK 554/17, LEX nr 2638582 oraz postanowienia: z 29 sierpnia 2018 r., II UK 438/17, LEX nr 2538834 i z 29 maja 2019 r., II UK 214/18, LEX nr 2690937).

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, Sąd Najwyższy postanowił, zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.). [a.ł]

DS